

LASTEKAITSEGRUPP (LKG) 2018

Lõuna prefektuur
Kriminaalbüroo
Organiseeritud ja raskete kuritegude talitus

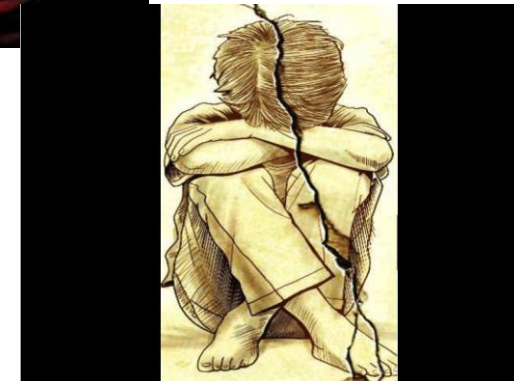
/Liia Kilp/

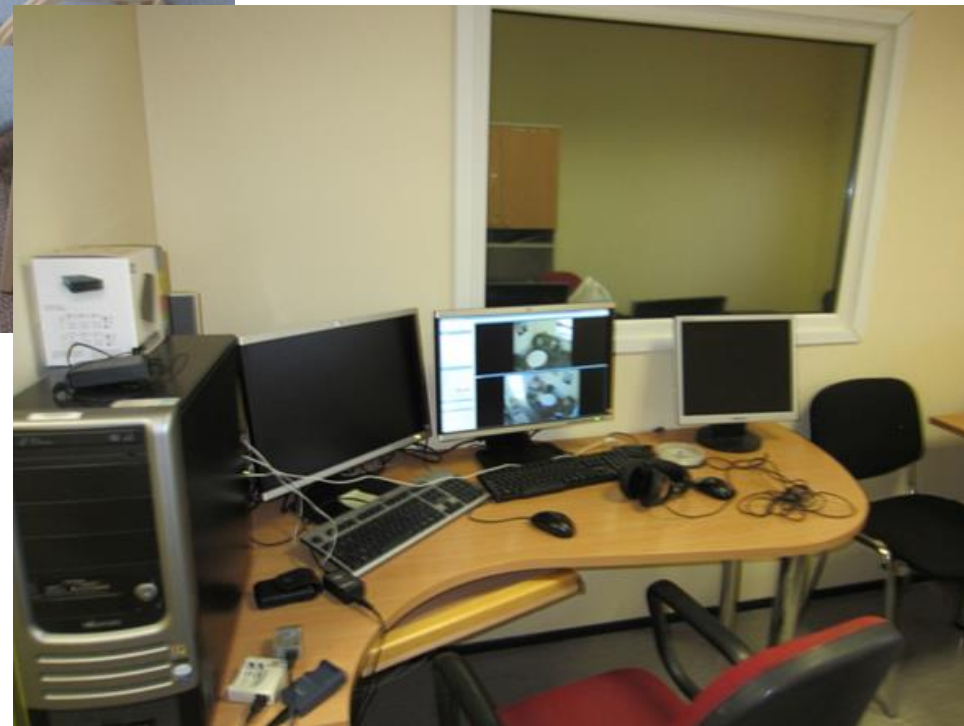
LKG-d

- ◆ Igapäevane töö: laste vastu toime pandud raskete vägivalla- ja seksuaalkuritegude avastamine, menetlemine ja tõkestamine.

Laste tuba

Laste tuba

Laste ülekuulamise erisused (KrMS)

- ◆ Alla 14 aastase kannatanu ja tunnistaja ülekuulamine salvestatakse perevägivalla ja seksuaalkuritegude korral
- ◆ Kahtlustataval ja tema kaitsjal on õigus selle salvestusega tutvuda ja esitada täiendavaid küsimusi
- ◆ Menetleja võib alaealise tunnistaja ülekuulamise juurde kutsuda lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja, õpetaja või psühholoogi.

Laste ülekuulamise erisused (KrMS)

(2) Kui menetlejal endal asjakohane väljaõpe puudub, siis on lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja, õpetaja või psühholoogi kaasamine alaealise ülekuulamise kohustuslik, kui:

- 1) tunnistaja on noorem kui kümneaastane ja korduv ülekuulamine võib mõjuda kahjulikult alaealise psüühikale
- 2) tunnistaja on noorem kui neljateistaastane ja ülekuulamine on seotud perevägivalla või seksuaalse väärkohtlemisega;
- 3) tunnistaja on kõne-, meele-, vaimupuudega või psüühikahäiretega.

Laste ülekuulamise erisused

- ◆ Noorem kui 10-aastane loetakse seksuaalsüütegude kontekstis arusaamisvõimeetuks (KarS § 147)

Peab suutma langetada otsuseid kasutades oma õigust mitte rääkida? Kuidas selgitada 3-4-aastasele, et ei pea rääkima, kui ei taha? (lihtsalt halb tuju, ta ei saa aru, miks ja mis on tagajärjed, kui räägib või kui ei räägi). Kas selgitame, et isa pannakse vangi?

Riigikohtulahend - Kohtuasi 3-1-1-73-15

- ◆ Sõltumata tunnistaja (kannatanu) vanusest tuleneb tõe rääkimise kohustus KrMS § 66 lg-st 3.
- ◆ Kolleegium juhib samuti tähelepanu asjaolule, et seadusandja ei ole alaealise kannatanu ülekuulamise puhuks ette näinud erisusi KrMS § 71 kohaldamisel, s.o ütluste andmisest keeldumine isiklikel põhjustel. Praegusel juhul on asjakohane KrMS § 71 lg 1 p 1, mille kohaselt on süüdistatava alanejal sugulasel õigus keelduda tunnistajana ütluste andmisest. Kuna kannatanu on süüdistatava tütar ehk alaneja sugulane, oli tal õigus keelduda ütluste andmisest oma isa vastu. Sellest õigusest kannatanut enne tema ülekuulamist ilmselgelt ei teavitatud ja tal ei olnud seetõttu võimalik ka ütluste andmisest loobuda.

Kuidas selgitada?

- ◆ Õiguste ja kohustuste tutvustamine kannatanutele - **Riigikohtu hinnangul tuleb selgitada tõe rääkimise vajadust ja õigust lähedase vastu ütluste andmisest keelduda.**

Formaalsus? Spetsialistide hinnangul on ka 3-4 aastane laps võimeline kirjeldama temaga toimunut (mitte alati). Samas ei pruugi 3-4 aastane laps isegi aru saada, mida tähendab rääkida tõtt. Ei mõtle abstraktselt, et aru saada, mida sisuliselt tõe või vale rääkimine tähendab, eriti ülekuulamise kontekstis. Sama kehtib ütluste andmisest keeldumise õiguses, kus väikesed lapsed ei saa aru sellest, kui uurija talle selgitab, et ta ei pea oma lähedaste vastu ütlusi andma. Isegi kui seda teha täiskasvanu arvates lapseväärises vormis **võib olla tegelikult üsna suur võimalus, et ta sellest aru ei saa.**

Kuidas selgitada?

- ◆ Kas öelda näiteks 3-aastasele, et „sa ei pea rääkima kui kahtlustatav on sinu üleneja sugulane (ema, isa, vanaema, vanaisa, vanavanaema, vanavanaisa); õde, poolõde, vend, poolvend või; võõras- või kasuvanem; lapsendaja.

- ◆ Kes on kahtlustatav, kuidas seda selgitada?

Ei saa öelda, et juhul kui need eelnimetatud on teinud midagi halba, siis sa ei pea rääkima. Laps ei pruugi teada seksuaalsete tegude kontekstis, mis asi on halb. Ja kui siis küsida, et kas laps aru sai ja ta ütleb, et ei saanud või kui näha on, et ta aru ei saanud, mis siis? Või pole see oluline?

Küsitlemise põhimõtteid

- ◆ Neutraalne kehakeel ja hääletoon – ei imesta, ei ahheta, ei anna hinnanguid
- ◆ Tutvusta lapsele reegleid
- ◆ Aita rahulikult rääkida lugu – räägi aeglaselt, lühilauseid, pausid (võivad olla suhteliselt pikad), vajadusel täpsusta

Küsitlemise põhimõtted

- ◆ Kasuta lapse sõnavara
- ◆ Ära arva, vaid küsi üle/täpsusta
- ◆ Hoidu KAS-küsimustest – (lihtne vastata JAH, EI)
„kas sa mäletad ...“ -> „millal see oli“
„kas sa oskad ...“ -> „räägi/kirjelda mulle ...“
„kas sa tead ...“ -> jne“

Küsitlemise põhimõtted

- ◆ Hoidu valikvastustega küsimustest (väga väikeste puhul paratamatu)
- ◆ Paindlikkus! (n. laps „hüppab“ teemalt teemale; vajadusel tee märkmeid, et ei ununeks, mida soovid täpsustada)
- ◆ Isegi kui arvad/saad aru, et laps valetab, ära näita seda välja

Väljakutsed

Laps ei taju ennast ohvrina, ei anna või muudab ütlusi

Laps häbeneb (sõprade, tuttavate, vanemate ees), kardab, et vanemad saavad teada (on ennast paljastanud ja kurjategijal on fotod, videod selle tõestuseks, on rääkinud ise vulgaarselt jms.)

Laps tunneb süüd, on ise midagi vabatahtlikult kaasa teinud ja siis võimendab fakte ja kontrollimisel selgub, et on osasid asju valetanud (ohvri sõnade usaldusväärsus)

Andmeid suhtlusvõrgustikest keeruline kätte saada

Oluline!

- ◆ Kui laps räägib, anna mõista, et usud! (ka siis, kui selgub, et räägitu pole tõsi)
- ◆ Kuulatas emotsionaalselt häirivat või rabavat lugu, hoia emotsioonid vaos! (ära imestada, ära ahheta 😊, aita rahulikult rääkida lugu)
- ◆ Arvuti/internetimaailm!!! – lapsed pahatihti näevad, kuulevad ja kogevad rohkem, kui oskame arvata!

Ilusat päeva jätku!

